

Lausunto hallituksen esityksen luonnokseen koskien työrauhalainsäädännön kehittämistä – luonnos hallituksen esitykseksi työehtosopimuslain, työriitojen sovittelusta annetun lain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

VN/19831/2023

Yleiset huomiot

Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU ry vastustaa työntekijöiden perusoikeuksien rajoittamista. Työtaisteluoikeuden rajaamiselle ei ole tarvetta eikä sitä tule rajata. Työmarkkinoita tulee kehittää tasapainoisesti ja yhdessä sopien. Kolmikantaisella sopimisella ja yhdessä tekemällä sekä työntekijät että työnantaja ja valtio hyötyvät.

PAU pitää vaarallisena hallituksen valitsemaa tietä rajoittaa oikeutta osoittaa mieltään. Erityisen huono ratkaisu on rajoittaa protestioikeutta pääasiassa yksipuolisesti rajoittamalla vain työntekijöiden oikeuksia. Työnantajan kohtuuttomia toimia ei olla kieltämässä tai rajoittamassa eikä työnantajapuolelle määrättäviä hyvityssakkoja olla korottamassa tai muuttamassa. Hallituksen esitys lisää työnantajan ja työntekijän välistä vallan epätasapainoa entisestään ja heikentää jo valmiiksi haavoittuvammassa asemassa olevan työntekijäpuolen asemaa työmarkkinoilla. Työntekijöiltä edellytetään, etteivät heidän toimensa ole kohtuuttomia, mutta työnantaja saa edelleen vaatia työntekijöiltään kohtuuttomia. PAU:lla on omakohtaista kokemusta työnantajan kohtuuttomista vaatimuksista, sillä vuonna 2019 työnantaja ajoi jopa 30-50 prosentin palkanalennuksia sekä lukuisia muita työehtojen merkittäviä heikennyksiä alalle. Ilman työntekijöiden työtaisteluoikeutta ja muiden alojen järjestämiä tukitoimia olisi työnantaja saattanut saada läpi kohtuuttomat vaatimuksensa ja Suomen huoltovarmuudellekin tärkeä postinjakelu olisi ajautunut kriisiin.

PAU korostaa, että lakkoilulle tai muille työtaistelutoimille ei ole tarvetta silloin, kun asioista keskustellaan ja sovitaan. Palkansaajajärjestöjen 19.10.2023 päivätyssä eriävässä mielipiteessä on tuotu esille se, ettei aidolle kolmikantaiselle keskustelulle ole tämänkään hallituksen esityksen valmistelussa ollut mahdollisuutta. Aikataulu on ollut liian tiukka eikä hallituksella ole ollut halua hakea yhteistä kompromissia. PAU katsoo, että kolmikantainen valmistelu on ollut osaksi teatteria, jonka johdosta hallitus voi väittää, että asioista on työntekijäpuolen kanssa keskusteltu.

PAU tuo lisäksi esille sen, ettei protestioikeuden rajoitus ole riippuvainen protestin kohteesta. Nyt vallassa oleva kokoomuksen, perussuomalaisen, kristillisdemokraattien ja ruotsalaisen kansanpuolueen muodostama oikeistohallitus ajaa itselleen mieluista

politiikkaa. Hallitus haluaa rajoittaa heidän kanssaan eri mieltä olevien ihmisten protestioikeutta. Hallitukset kuitenkin vaihtuvat ja tulevaisuudessa jokin uusi hallitus voi ajaa sellaisia yhteiskunnallisia muutoksia, joita vastaan nykyisten hallituspuolueiden kannattajien tekisi mieli protestoida. Kerran rajoitettua työtaisteluoikeutta tuskin lähdetään tulevaisuudessa kovin helposti palauttamaan. Hallitus ei siis kavenna ainoastaan vastustajiensa vaan myös omaa protestioikeuttaan, minkä ei voida katsoa olevan viisasta.

Hallitusohjelmassa todetaan: *”Henkilöön liittyvän irtisanomisperusteen sääntelyä muutetaan niin, että työsopimuksen päättämiseen riittäisi jatkossa asiallinen syy.”* PAU esittää huolensa nyt lausuttavana olevien muutosten ja tämän ohjelmakirjauksen yhteisvaikutuksista. Onko hallitus luomassa yhteiskuntaa, jossa asialliseksi irtisanomisperusteeksi riittää se, että työntekijä osallistuu laittomaksi todettuun lakkoon ja hänelle määrätään toiminnasta hyvityssakko?

Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU ry yhtyy lisäksi palkansaajajärjestöjen 19.10.2023 päivättyyn eriävään mielipiteeseen ja siinä esitettyihin kantoihin kokonaisuudessaan.

Yleisperustelut - luvut 3-6

3 luku - Tavoitteet

4 luku - Ehdotukset ja niiden vaikutukset

5 luku - Muut toteuttamismahdollisuudet

Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU ry haluaa nostaa esille erityisesti esityksessä arvioidut taloudelliset kokonaisvaikutukset. Työ- ja elinkeinoministeriö arvioi esitettyjen muutosten vastaavan enintään paria sataa henkilötyövuotta sekä 10-40 miljoonan euron nousua bruttokansantuotteeseen. On selvää, että arvioitujen talousvaikutusten ollessa näin pientä mittaluokkaa, ei esitettyjä muutoksia voida perustella talouteen liittyvillä seikoilla. Rajoitukset ovat ideologisia tarkoituksenaan heikentää työntekijän asemaa työmarkkinoilla ja murentaa työnantajien ja työntekijöiden välinen vuoropuhelu. Vaikuttaa yhä selkeämmin siltä, että hallitus ajaa rajoituksia työntekijän oikeuteen osoittaa mieltään, jotta se pystyy myöhemmin rauhassa edistämään suunnittelemaansa ja vastustusta aiheuttaneita muita politiikkatoimia ja leikkauksia.

PAU on palkansaajakeskusjärjestöjen 19.10.2023 päivätystä eriävästä mielipiteestä käyvin perusteiden huolissaan muutosten negatiivisista pitkän aikavälin vaikutuksista, joihin esityksen valmistelussa ei ole kiinnitetty huomiota. Muutokset heikentävät työntekijöiden neuvotteluasemaa ja rajoittavat kohtuuttomasti heidän mahdollisuuttaan osoittaa mieltään. Lakko-oikeuden rajaamisella ja muilla hallituksen suunnittelemissa työntekijän aseman heikennyksillä aiheutetaan epävarmuutta työmarkkinoille ja vaarannetaan mahdollisuudet yhdessä sopia työmarkkinoiden kehittämisestä.

Lisäksi on selvää, että esitetyillä muutoksilla ei tavoitella työrauhaa tai vakaampia työmarkkinoita. Mikäli näin olisi, koskisivat työtaisteluoikeuden rajoitukset ja hyvityssakkojen korotukset tasaisesti työmarkkinoiden molempia osapuolia. Nyt esitetyillä

tavalla työtaisteluoikeutta rajataan pääasiassa vain työntekijöiden osalta. Työnantajan kohtuuttomia vaatimuksia tai työtaistelutoimia ei olla liiemmästi kieltämässä eikä rajoittamassa. On täysin selvää, että hallituksen tavoitteena on työrauhan takaamisen sijaan rajoittaa työntekijöiden mahdollisuuksia vaikuttaa työehtoihinsa sekä heidän mahdollisuuksiaan osoittaa mieltään kohtuuttomiksi katsomaansa politiikkaa vastaan.

PAU toteaa, että työtaisteluilla on aina taloudellisia vaikutuksia. Taloudellisia vaikutuksia ei voida poistaa poistamatta samalla työtaisteluoikeuden ydintä. Työtaistelut ovat lisäksi seurausta tilanteista, joissa työnantaja tai – poliittisten työtaistelujen kohdalla – valtiovalta pyrkii heikentämään työntekijän taloudellista asemaa, esimerkiksi palkanalennuksilla tai työehtojen heikentämisellä. Hallituksen tulisi työtaisteluoikeuden rajoitusten sijaan olla kiinnostunut suojelemaan myös yksittäisten ihmisten – ei ainoastaan yritysten – taloudellista asemaa.

Pykälät ja säännöskohtaiset perustelut

Työehtosopimuslaki

8 a§ [myötätuntotyötaistelun rajoitukset]

Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU ry vastustaa hallituksen esittämiä rajoituksia myötätuntotyötaisteluihin eikä näe niille tarvetta.

Myötätuntotyötaisteluilla eli tukilakoilla on PAU:n kaltaiselle pienelle liitolle erityisen suuri merkitys. Kun oma ala on pieni, on tärkeää, että mahdollisissa työtaistelutilanteissa tukea voidaan saada muilta aloilta ja tällä tavoin saada oma ääni selkeämmin kuuluviin. Esimerkiksi vuonna 2019 tukilakoilla oli merkittävä vaikutus sille, että postialalla saatiin pidettyä työehdoista ja työntekijöiden oikeuksista kiinni. Työnantaja esitti tällöin muun muassa 30-50 prosentin palkanalennuksia ja lukuisia muita työehtojen heikennyksiä. Tukilakoilla oli merkittävä rooli sovinnon saavuttamisessa sekä työntekijöiden työehtojen turvaamisessa.

Rajoittamalla myötätuntotyötaisteluita rajoitetaan myös PAU:n kaltaisten pienempien alojen tosiasiallista mahdollisuutta vaikuttaa asioihinsa työtaistelutoimin. Myötätuntotyötaistelujen rajaus rajoittaa siis tosiasiallisesti myös pääriidan työntekijöiden mahdollisuutta puolustaa omia työehtojaan.

8 b § [Poliittiseen päätöksentekoon kohdistuva työtaistelu]

Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU ry vastustaa poliittisiin työtaisteluihin esitettäviä rajoituksia. PAU ei näe tarvetta rajoittaa ihmisten perusoikeuksia hallituksen esittämällä tavalla. Poliittisia työtaisteluita järjestetään Suomessa hyvin vähän. PAU korostaa, että

tarve mielenilmaukselle syntyy silloin, kun muiden keinojen, kuten neuvottelun ja sopimisen, ei nähdä riittävän. Perusoikeuksien rajoittamisen sijaan hallituksen tulisi edistää työmarkkinoilla tapahtuvaa kolmikantaista keskustelua ja sopimista.

PAU toteaa lisäksi, että esitetty sääntely poliittisiin työtaisteluihin on epäselvää ja tulkinnanvaraista. Tämä taas on omiaan aiheuttamaan lisää epävarmuutta työmarkkinoille. Esimerkiksi vaatimus, ettei poliittista työtaistelua saa toimeenpanna uudestaan samassa asiassa, on erittäin epätarkka. On epäselvää, miten ”*sama asia*” tullaan käytännössä määrittelemään. Perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin kuuluu tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimukset. Nyt tehdyssä esityksessä kumpikaan näistä vaatimuksista ei täyty.

PAU toistaa huolensa siitä, millä motiiveilla rajoituksia perusoikeuksiin ollaan tekemässä. Hallituksen esityksen taloudelliset vaikutukset on esityksessä itsessään arvioitu hyvin pieniksi. PAU yhtyy palkansaajakeskusjärjestöjen 19.10.2023 päivätyn eriävän mielipiteen analyysiin siitä, että etenkin poliittisia työtaisteluita ollaan rajoittamassa siksi, että hallitus ennakoii politiikkaansa kohdistuvaa laajamittaista tyytymättömyyttä ihmisten keskuudessa. Hallitus selvästi haluaa ensin rajoittaa oikeutta poliittisiin työtaisteluihin, jotta se pystyy hiljentämään ihmisten protestit hallitusohjelman kirjauksia toteuttaessaan.

9 § [Hyvityssakko]

Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU ry vastustaa esitettyjä hyvityssakkoihin kohdistuvia muutoksia. Hyvityssakkoja, kuten lähes kaikkia muitakin työtaisteluoikeuden rajoituksia, ollaan muuttamassa toispuoleisesti ainoastaan työntekijöiden osalta. Työnantajalle määrättäviä sakkoja ei olla muuttamassa.

PAU on erityisen huolissaan uutena sanktiomuotona tulevan työntekijälle henkilökohtaisesti määrättävän hyvityssakon kirjausten epätarkkuudesta ja tulkinnanvaraisuudesta. Hallituksen esityksessä ei oteta riittävällä tavalla huomioon sitä, miten hyvityssakon perintä käytännössä toteutetaan. Esitys jättää hyvityssakon perinnän pitkälti lopulta muodostuvan oikeuskäytännön varaan. Ennen kuin oikeuskäytäntöä saadaan, tullaan esimerkiksi riidattomuutta tulkitsemaan eri tavoin osapuolten toimesta. Tulkintaerot johtavat epävarmuuteen työpaikoilla ja lisäksi kohtuuttomiin perintätilanteisiin yksittäisten työntekijöiden kohdalla.

PAU kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että sakoille ollaan aiemmasta poiketen määrittämässä alaraja. Vaikka hallituksen esityksessä mainitaan, että sakko voidaan erityisestä syystä tuomita alarajaa pienempänä tai jättää kokonaan määräämättä, on erityisen syyn määritelmä jälleen jätetty tulevan oikeuskäytännön varaan. Todennäköistä on, että määrittelystä alarajasta tulee myös todellisuudessa sakkojen alaraja ja sakon määräämättä jättämisestä hyvin harvinainen poikkeus.

7 § Ilmoitus työnseisauksesta

Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU ry ei kannata hallituksen esittämää poliittisia työtaisteluja ja myötätuntotyötaisteluja koskevaa 7 päivän ennakoilmoitusaikaa. PAU:n sopimusallalla työehtosopimuksissa on sovittu neljän päivän ennakoilmoitusajasta. Neljän päivän ilmoitusaika on myös aiempien keskusjärjestösopimusten mukainen aika. PAU katsoo, että työmarkkinoille vakiintunut käytäntö neljän päivän ennakoilmoitusajasta on riittävä ja tarkoituksenmukainen.

Hallituksen esityksessä 7 päivän ennakoilmoitusaikaa perustellaan näin: ”*Seitsemän päivän ilmoitusaika on kuitenkin tarpeen, jotta työtaistelun piirissä olevassa yrityksessä ehdittäisiin varautua esimerkiksi henkilöstöjärjestelyin työnseisaukseen.*” Kirjauksesta käy ilmi, että hallituksen tavoitteena on mahdollistaa työnantajalle toimet, joilla mitätöidä työtaistelujen vaikutukset ja murtaa lakko. Vuoden 2015 jälkeen on ollut useita tapauksia, joissa työnantaja on pyrkinyt murtamaan laillisia lakkoja vuokratyövoimalla. PAU ei voi hyväksyä tällaista työtaisteluoikeuden rajoitusta.

8 a § Myötätuntotyötaistelun rajoitukset

Posti- ja logistiikka-alan unionin PAU ry viittaa lausumaansa työehtosopimuslain 8 a §:ssä.

8 b § Poliittiseen päätöksentekoon kohdistuva työtaistelu

Posti- ja logistiikka-alan unionin PAU ry viittaa lausumaansa työehtosopimuslain 8 b §:ssä.

18 a § Hyvitys

Posti- ja logistiikka-alan unionin PAU ry viittaa lausumaansa työehtosopimuslain 9 §:ssä.

Työsopimuslaki

3 luvun 6 § Laittomaksi julistetun työnseisauksen jatkaminen

Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU ry vastustaa hallituksen esittämää työntekijälle määrättävää hyvitysseuraamusta laittomaan työnseisaukseen osallistumisesta. Vastuu tulee jatkossakin kohdistaa työnseisauksesta päättäneisiin työntekijäjärjestöihin.

PAU ei näe tarvetta uudelle työntekijäkohtaiselle sanktiolle. Hallitus esittää samaan aikaan sekä työntekijäpuolen hyvitysseuraamusten korottamista että uuden työntekijäkohtaisen hyvitysseuraamuksen säätämistä. Työnantajapuolen hyvitysmaksuja ei olla korottamassa eikä työnantaja kohtaan olla luomassa uusia sanktioita. Hallituksen esitys lisää edelleen työmarkkinoilla olevaa vallan epätasapainoa heikentämällä entisestään työntekijän asemaa.

PAU toteaa, että hallituksen esitys on työntekijän hyvitysseuraamuksen osalta epätarkka ja tulkinnanvarainen. Työnantajalle annettava kuittausoikeus työntekijän palkasta tulee aiheuttamaan tarpeettomia riitatilanteita. Hyvitysseuraamuksen käytännön toimeenpano on säädetty epätarkasti eikä siinä ole huolehdittu työntekijän osalta riittäväällä tavalla työntekijän oikeusturvasta. Riitaisan hyvitysseuraamuksen periminen oikeusteitse lisää sekä työnantajan että työntekijän oikeuskuluriskiä. Tällä taas on vaikutusta siihen, uskaltaako työntekijä riitauttaa hyvitysseuraamusta, vaikka katsoisikin, että hyvitysseuraamus on perusteeton.